

Vijeće
Europske unije

Bruxelles, 28. rujna 2023.
(OR. en)

13520/23

ENER 515
ECOFIN 936

POP RATNA BILJEŠKA

Od:	Glavna tajnica Europske komisije, potpisala direktorica Martine DEPREZ
Datum primitka:	28. rujna 2023.
Za:	Thérèse BLANCHET, glavna tajnica Vijeća Europske unije
Br. dok. Kom.:	COM(2023) 547 final
Predmet:	IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU o glavnim nalazima preispitivanja Uredbe Vijeća (EU) 2022/2576 od 19. prosinca 2022. s obzirom na opće stanje opskrbe Unije plinom

Za delegacije se u prilogu nalazi dokument COM(2023) 547 final.

Priloženo: COM(2023) 547 final

Bruxelles, 28.9.2023.
COM(2023) 547 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE VIJEĆU

**o glavnim nalazima preispitivanja Uredbe Vijeća (EU) 2022/2576 od 19. prosinca 2022. s
obzirom na opće stanje opskrbe Unije plinom**

SAŽETAK

Bolja koordinacija kupnje plina (poglavlje II.)

Komisija je u skladu s Uredbom uz pomoć pružatelja usluga koncipirala i pokrenula mehanizam zajedničke kupnje pod nazivom **AggregateEU**, čiji su rezultati 14. srpnja 2023. bili sljedeći:

	Prvi krug travanj/svibanj 2023.	Drugi krug lipanj/srpanj 2023.	Kumulativni rezultati
<i>Status</i>	<i>zatvoren</i>	<i>zatvoren</i>	<i>(u tijeku)</i>
Prijave <i>(ukupno)</i>	120	154	—
Agregirana potražnja	11,6 milijardi kubičnih metara (milijarde m ³)	15,9 milijardi m ³	27,5 milijardi m ³
Ponude za opskrbu	18,7 milijardi m ³	15,2 milijarde m ³	33,9 milijardi m ³
Odgovoreno na potražnju	10,9 milijardi m ³	12 milijardi m ³	22,9 milijardi m ³

Uz to, Komisija je provela popratne mjere propisane Uredbom, među ostalim o transparentnosti i razmjeni informacija, upravljanju Platformom EU-a za energiju i obvezi uporabe mehanizma AggregateEU.

Komisija smatra da je Platforma EU-a za energiju pridonijela Unijinim pokušajima diversifikacije i punjenju skladišta prije sezone grijanja 2023.–2024. Zahvaljujući mehanizmu AggregateEU europski kupci dobili su dodatnu mogućnost nabave plina od pouzdanih dobavljača po konkurentnim cijenama, postignuta je transparentnost tržišta u pogledu ponude i potražnje te je smanjena volatilnost tržišta.

Činjenica da je ukupnim količinama agregiranim samo tijekom prva dva kruga udvostručeno obvezno agregiranje potražnje pokazala je da su sudionici na tržištu smatrali mehanizam zajedničke kupnje vrlo korisnim u kontekstu krize.

Mjere za bolje iskorištavanje terminalâ za UPP, sustavâ skladišta plina i plinovodâ (poglavlje II. – odjeljak 3.)

Uredba sadržava odredbe za poboljšanje transparentnosti i olakšavanje sekundarne trgovine kapacitetima UPP-a i skladišnim kapacitetima za plin, koje omogućuju učinkovito iskorištavanje terminalâ za UPP, sustavâ skladišta i plinovodâ (npr. zbog zagušenja). Povećana transparentnost omogućila je sveobuhvatniji pregled nad tržištima UPP-a i skladišta u EU-u te učinkovitije iskorištavanje tih infrastruktura.

Mjere za sprečavanje prekomjernih cijena plina i prekomjerne unutar-dnevne volatilnosti na tržištima energetske izvedenice (poglavlje III.)

Kad je riječ o trgovanju, Uredba uključuje mjeru za upravljanje prekomjernom volatilnosti tržišta izvedenica plina i električne energije, uz istodobno očuvanje procesa formiranja cijena. Privremeni alat za ograničavanje unutardnevnih povećanja cijena, mehanizam za upravljanje volatilnosti, bio je usmjeren na izbjegavanje prekomjerne volatilnosti cijena i sprečavanje ekstremnih povećanja cijena na tržištu energetskih izvedenica, čime su se energetske operateri u EU-u štitili od velikih unutardnevnih kretanja cijena naviše te im se pomoglo da osiguraju svoju opskrbu energijom u srednjoročnom razdoblju.

Kretanja na tržištu od njegova donošenja nisu zahtijevala njegovu aktivaciju kako bi se spriječila ekstremna povećanja cijena. U tom kontekstu potrebno je daljnje praćenje tržišta energetskih proizvoda kako bi se utvrdilo je li potrebno privremeno produljenje mehanizama za upravljanje unutardnevnom volatilnosti s obzirom na postojanje nesigurnosti na tim tržištima nakon energetske krize i napetost na globalnim tržištima, kao što je bilo vidljivo u ljeto 2023.

Mjere u slučaju izvanrednog stanja u vezi s plinom (poglavlje IV.)

Uredbom je privremeno nadopunjena Uredba o sigurnosti opskrbe plinom¹, prvenstveno standardnom primjenom mehanizma solidarnosti u odsutnosti bilateralnih sporazuma i proširenjem mehanizma solidarnosti na ukapljeni prirodni plin (UPP) i kritične količine plina za električnu energiju. Osim toga, dodana je odredba za olakšavanje smanjenja potražnje zaštićenih kupaca i odredba o zaštiti prekograničnih protoka.

U prosincu 2022. Komisija je provela zajedničku probnu vježbu solidarnosti s državama članicama EU-a i Europskom mrežom operatora prijenosnih sustava (ENTSO), u okviru koje su testirana pravila i postupci u slučaju izvanrednog stanja i mehanizam solidarnosti.

Komisija zaključuje da su se koncepti navedeni u ovom poglavlju pokazali korisnima u kontekstu ublažavanja plinske krize i za aktualna ili buduća nastojanja za smanjenje potražnje.

¹ Uredba (EU) 2017/1938 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. listopada 2017. o mjerama zaštite sigurnosti opskrbe plinom i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 994/2010.

Uvod

Europska unija je kao odgovor na poremećaje globalnih energetske tržišta uzrokovane ruskom invazijom na Ukrajinu donijela Plan REPowerEU za uštedu energije, proizvodnju čiste energije i diversifikaciju svoje opskrbe energije kako bi se povećala strateška otpornost Europe i smanjila njezina ovisnost o uvozu plina iz Rusije.

U travnju 2022. Komisija je u ime Europskog vijeća pokrenula Platformu EU-a za energiju u okviru Plana REPowerEU, s trima ciljevima: 1. agregiranje potražnje i zajednička kupnja plina, 2. najučinkovitije iskorištavanje postojeće infrastrukture i 3. međunarodna suradnja.

Otkako je počeo rat, stanje na tržištu plina postupno se pogoršava. Rusija se služi opskrbom Europe plinom kao oružjem, što je uzrokovalo napetosti na tržištu i dovelo do drastičnog povećanja cijena plina. Veleprodajna cijena 2022. bila je u prosjeku više nego pet puta veća u odnosu na razinu prije krize te je na vrhuncu krize u ljeto 2022. čak prešla 300 EUR/MWh².

Zato je Vijeće 19. prosinca 2022. donijelo izvanrednu Uredbu Vijeća (EU) 2022/2576 za jačanje solidarnosti boljom koordinacijom kupnje plina, pouzdanim referentnim vrijednostima cijena i prekograničnim razmjenama plina („Uredba”).

Ta uredba pruža privremenu pravnu osnovu za:

- bolju koordinaciju kupnje plina (poglavlje II.),
- mjere za sprečavanje prekomjernih cijena plina i prekomjerne unutardnevne volatilnosti na tržištima energetske izvedenica (poglavlje III.),
- mjere u slučaju izvanrednog stanja u vezi s plinom (poglavlje IV.).

U članku 30. Uredbe navodi se sljedeće: „Komisija do 1. listopada 2023. provodi preispitivanje ove Uredbe s obzirom na opće stanje opskrbe Unije plinom te Vijeću podnosi izvješće o glavnim nalazima tog preispitivanja. Komisija može na temelju tog izvješća predložiti produljenje valjanosti ove Uredbe.”

U skladu s prethodno navedenim u ovom se izvješću opisuje kako je Komisija provela Uredbu i daje se pregled glavnih nalaza i proizašlih zaključaka o odredbama Uredbe.

² Vrijedi i za budućnosnice (s najkraćim dospijanjem) na TTF-u (Title Transfer Facility) i za promptnu cijenu TTF-a (za dan unaprijed).

PREISPITIVANJE POGLAVLJA II. (BOLJA KOORDINACIJA KUPNJE PLINA)

Komisija je provela koordinaciju kupnje plina i. uspostavom mehanizma za izvješćivanje o ugovorima i nadmetanjima za plin kako bi se povećala transparentnost tržišta plina i ii. organiziranjem agregiranja potražnje, nadmetanja, odgovaranja na potražnju i uspostavom mehanizma zajedničke kupnje plina (mehanizam zajedničke kupnje). Komisija u izvješću predstavlja rezultate i podatke dostupne 14. srpnja 2023., koji obuhvaćaju nadmetanja i ugovore o kojima je izviješteno do tog datuma i rezultate prvih dvaju krugova agregiranja potražnje i nadmetanja u okviru mehanizma zajedničke kupnje organiziranih uz potporu mehanizma AggregateEU³.

Koordinacija agregiranja potražnje i nadmetanja za plin nastaviti će se dok Uredba ne prestane važiti.

Preispitivanje odjeljka 1. – Koordinacija kupnje plina u Uniji (članci 3. i 4.)

1. Transparentnost i razmjena informacija (članak 3. Uredbe)

Energetska kriza razotkrila je ovisnost EU-a o fosilnim gorivima iz Rusije i štetan učinak nedostatka koordiniranog djelovanja država članica EU-a suočenih s ruskim sluzenjem opskrbe plinom kao oružjem, što je dovelo do visokih cijena i krize sigurnosti opskrbe. Smatralo se da je za smanjenje ovisnosti EU-a o opskrbi prirodnim plinom iz Rusije i sniženje cijena ključna bolja koordinacija kupnje plina od vanjskih dobavljača. Stoga se člankom 3. Uredbe⁴ nastoji osigurati bolja koordinacija kupnje plina u EU-u i energetska solidarnost među državama članicama EU-a. To bi se trebalo postići tako da se Komisiji pruži pregled nad predstojećim nadmetanjima ili ugovorima za prodaju i kupnju plina. U tu svrhu poduzeća za prirodni plin ili poduzeća koja upotrebljavaju plin Komisiji trebaju poslati obavijesti o svim predstojećim nadmetanjima ili ugovorima čija količina premašuje 5 TWh godišnje.

U skladu s člankom 3. stavkom 2. Uredbe, ako Komisija smatra da je potrebna daljnja koordinacija u pogledu nadmetanja ili ugovora (na primjer, ako nadmetanja ili ugovori mogu negativno utjecati na funkcioniranje tržišta, sigurnost opskrbe ili solidarnost odnosno ako bi mogli pridonijeti mehanizmu zajedničke kupnje), može izdati preporuke takvim poduzećima nakon što obavijesti *ad hoc* upravljački odbor Platforme EU-a za energiju.

³ AggregateEU je mehanizam agregiranja potražnje i zajedničke kupnje kojim upravlja Prisma, pružatelj usluga u okviru Platforme EU-a za energiju, u skladu s Uredbom Vijeća 2022/2576.

⁴ Člankom 3. propisano je sljedeće: „1. Isključivo u svrhu bolje koordinacije, poduzeća za prirodni plin s poslovnim nastanom u Uniji ili poduzeća koja su potrošači plina s poslovnim nastanom u Uniji ili tijela država članica, koji namjeravaju pokrenuti nadmetanje za kupnju plina ili otvoriti pregovore s proizvođačima prirodnog plina ili opskrbljivačima prirodnim plinom iz trećih zemalja o kupnji plina, količina većih od 5 TWh godišnje, moraju obavijestiti Komisiju i, ako je to primjenjivo, državu članicu u kojoj ta poduzeća imaju poslovni nastan o sklapanju ugovora o opskrbi plinom ili memorandumu o razumijevanju ili o pokretanju nadmetanja za kupnju plina.”

Statistički podaci o obavijestima i preporukama iz članka 3.

<i>14. srpnja 2023.</i>	Broj	Količina za isporuke 2023. (u teravatsatima (TWh))	Količina za isporuke 2024. (TWh)	Količina za isporuke 2025. (TWh)
Primljene obavijesti:	22	89,2	189,6	197,9
za koje su izdane preporuke	2	11,05	25,5	25,5
za koje nije potrebna preporuka	20	78,15	164,1	172,4
za koje traje procjena	0	0	0	0

Komisija je uspostavila nekoliko jednako prihvatljivih i zaštićenih kanala za sigurno podnošenje obavijesti predviđenih člankom 3. Uredbe. To joj je omogućilo da odgovori na zabrinutosti poduzeća u vezi sa sigurnošću i povjerljivošću te da obavještava države članice EU-a u skladu sa zahtjevima za povjerljivost.

Glavni nalazi: Komisija općenito smatra da je provedba članka 3. dovela do veće transparentnosti planiranih nadmetanja i ugovora za prodaju i kupnju plina utoliko što je omogućila Komisiji bolji pregled nad predstojećim nadmetanjima.

Jedine obavijesti koje su aktivirale preporuke na temelju članka 3. Uredbe bile su obavijesti poduzeća koja su namjeravala pokrenuti nadmetanje. Pri provedbi Uredbe pojavio se niz poteškoća: o određenim poslovnim dogovorima izviješteno je nakon što su se dogodili, a poduzeća su nerado dijelila poslovno osjetljive informacije. Dijelovi industrije također su propitivali tumačenje Uredbe, prije svega u pogledu vremena slanja obavijesti tijekom aktualnih pregovora.

Komisija ne može točno procijeniti koliko obavijesti nije podneseno unatoč tomu što su spadale pod zahtjeve iz članka 3. To je zato što je pristup skupovima podataka o potpisanim poslovnim dogovorima ograničen ili nepotpun.

Zaključak: načelo obveze obavještavanja o nadmetanjima ili ugovorima za prodaju i kupnju plina postao je novi način za povećanje transparentnosti i sprečavanje nadmetanja višim ponudama. Obavještavanje o ugovorima pokazalo se kao veći problem jer je predugovorna faza vrlo osjetljiva za poduzeća.

Odredba se pokazala lakše provedivom za obavijesti unaprijed o nadmetanjima u odnosu na ugovore. Osim toga, s obzirom na to da AggregateEU funkcionira putem nadmetanja, preporuke koje Komisija izdaje čine se relevantnijima kad su upućene poduzećima koja planiraju nadmetanja koja bi se mogla odvijati putem mehanizma AggregateEU.

Još je jedna spoznaja ta da bi opsežniji pristup Komisije širem skupu podataka o potpisanim poslovnim dogovorima (putem agregiranih i anonimiziranih podataka) trebao dovesti do bolje provedbe obveze obavještavanja o ugovorima i nadmetanjima i detaljnije procjene učinka pojedinačnih nadmetanja ili ugovora.

2. *Ad hoc* upravljački odbor (članak 4. Uredbe)

Komisija je uspostavila *ad hoc* upravljački odbor Odlukom Komisije od 13. siječnja 2023. (C(2023) 407 final⁵). *Ad hoc* upravljački odbor donio je svoj poslovnik 16. veljače 2023. i sastao se šest puta do 14. srpnja 2023.

Izvršni potpredsjednik Maroš Šefčovič predsjedava *Ad hoc* upravljačkim odborom, a njegovi članovi su visokopozicionirani predstavnici koje imenuju tijela država članica. Tajništvo Energetske zajednice sudjeluje kao promatrač, a ugovorne stranke Energetske zajednice na poziv sudjeluju na sastancima o pitanjima od obostranog interesa.

Ad hoc upravljački odbor uspostavljen je kako bi se olakšala koordinacija mehanizma zajedničke kupnje, posebice agregiranja potražnje. Komisija se mora savjetovati s *ad hoc* upravljačkim odborom i o svojim nacrtima preporuka u skladu s člankom 3. stavkom 2. te ga obavijestiti o učinku sudjelovanja predmetnih poduzeća u mehanizmu zajedničke kupnje.

Glavni nalazi: Komisija smatra da je *ad hoc* upravljački odbor u potpunosti izvršio svoju zadaću olakšavanja koordinacije mehanizma zajedničke kupnje na nacionalnoj razini, uključujući agregiranje potražnje. Članovi i promatrači *ad hoc* upravljačkog odbora imali su ključnu ulogu u održavanju velike i neprekinute političke potpore za Platformu EU-a za energiju, promicanju mehanizma zajedničke kupnje i informiranju svojih odgovarajućih nacionalnih institucija i predmetnih poduzeća. Nacionalni okrugli stolovi koje su organizirali članovi *ad hoc* upravljačkog odbora bili su ključni za mobilizaciju na strani potražnje i koordinaciju sudjelovanja industrija s velikom potrošnjom plina i energije. Osim toga, aktivno su surađivali s nacionalnim financijskim institucijama (nacionalne razvojne banke i agencije za kreditiranje izvoza) na razmatranju toga kako dobiti i osigurati jamstva za kupce koji nisu dovoljno kreditno sposobni.

Članovi i promatrači *ad hoc* upravljačkog odbora redovito su raspravljali o svim ključnim aspektima Platforme EU-a za energiju, dijelili najbolje primjere iz prakse i davali vrijedne povratne informacije o pitanjima povezanim s provedbom mehanizma zajedničke kupnje. Države članice EU-a raspravljale su i o primjeni Uredbe, posebno obveznog agregiranja potražnje.

S članovima *ad hoc* upravljačkog odbora savjetovalo se i o nacrtima preporuka izdanima u skladu s člankom 3. Uredbe (više pojedinosti vidjeti u prethodnom odjeljku). Međutim, primljene povratne informacije bile su prilično ograničene i primjenjivale su se samo na ograničen broj preporuka.

Zaključak: rad *ad hoc* upravljačkog odbora bio je ključan za uspješnu provedbu mehanizma zajedničke kupnje. Osigurao je veći angažman država članica EU-a i opsežno sudjelovanje industrije.

⁵ Odluka Komisije dostupna je na: [EUR-Lex - 32023D0208\(02\) - HR - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/407/final).

Preispitivanje odjeljka 2. – Agregiranje potražnje i zajednička kupnja (članci od 5. do 11. Uredbe)

3. Agregiranje potražnje i zajednička kupnja (članci od 5. do 8. Uredbe)

i. AggregateEU: odabir pružatelja usluga

Komisija je koncipirala i provela mehanizam zajedničke kupnje uz pomoć društva PRISMA European Capacity Platform GmbH, koje je odabrano kao pružatelj usluga u skladu s Uredbom.

Glavni nalazi: Komisija smatra da su odredbe Uredbe o odabiru i ugovaranju pružatelja usluga omogućile imenovanje kvalificiranog pružatelja usluga za koncipiranje, razvoj, upravljanje i održavanje mehanizma AggregateEU.

Pod vodstvom i uz neprekinutu suradnju s Komisijom, koja je djelovala kao javni naručitelj, društvo PRISMA pokrenulo je mehanizam AggregateEU na vrijeme za punjenje skladišta EU-a radi pripreme za sezonu grijanja 2023./2024.

Društvo PRISMA je iskorištavanjem postojećih sposobnosti i alata za raspodjelu kapaciteta plinovoda za manje od tri mjeseca koncipiralo, razvilo i provelo mehanizam zajedničke kupnje u skladu s odredbama dokumentacije za nadmetanje i ciljevima Uredbe. U Uredbi nije izričito navedeno kako provesti mehanizam zajedničke kupnje, ali Komisija i društvo PRISMA dosad su se pobrinuli za sljedeće aspekte:

- uspostavili su mehanizam AggregateEU na temelju Komisijina koncipiranja i pod njezinim vodstvom,
- registrirali su sudionike na platformi društva PRISMA u skladu sa standardima industrije te obradili prijavu u mehanizam AggregateEU u skladu s kriterijima isključivanja utvrđenima u člancima 8. i 9. Uredbe. Do 14. srpnja 2023. na platformi AggregateEU bilo je registrirano 150 poduzeća,
- organizirali su krugove agregiranja potražnje u kojima su poduzeća mogla detaljno utvrditi svoju potražnju, uključujući sve potrebne informacije o količinama, vremenu i točkama isporuke – vidjeti tablicu pod točkom iii. (AggregateEU: početni rezultati),
- prikupili su ponude za opskrbu od prodavatelja i dogovorili najkonkurentnije ponude za agregiranu potražnju, dodjeljujući ponude *pro rata* u slučaju nedovoljne opskrbe – vidjeti tablicu pod točkom iii. (AggregateEU: početni rezultati),
- prikupili su informacije o statusu pregovora i sklapanju ugovora između kupaca i prodavatelja usklađenih pozicija.

Mehanizam AggregateEU razvijen je u bliskoj suradnji s industrijom i dionicima zastupljenima u Industrijskoj savjetodavnoj skupini kako bi se njegovo funkcioniranje uskladilo s poslovnim praksama i standardima te kako bi se osiguralo da uživa veliku potporu industrije. Ta neformalna skupina stručnjaka, koju čine predstavnici 27 poduzeća iz EU-a i 11 promatrača s iskustvom u trgovanju plinom na globalnim tržištima, bila je glavni forum za uključivanje industrije te se pokazala vrlo korisnom u unošenju perspektive industrije u rasprave o uslugama koje treba razviti u okviru mehanizma AggregateEU.

Uključenost društva PRISMA, koje upravlja jednom od vodećih europskih platformi za trgovanje kapacitetom plina, imala je značajnu ulogu u osiguravanju vjerodostojnosti mehanizma zajedničke kupnje i zadobivanju povjerenja industrijskih dionika tijekom tog procesa, posebno kad je riječ o zaštiti poslovnih tajni.

Zaključak: potpora pružatelja usluga bila je ključna za Komisijinu uspješnu provedbu mehanizma zajedničke kupnje u odgovarajućem vremenskom okviru.

Međutim, ako se provedba usluge sagleda iz perspektive Uredbe, imalo bi više smisla da se u njezinim odredbama o kriterijima odabira prednost dala opisu usluga nad tehničkim zahtjevima informatičkog alata.

ii. **Koncipiranje mehanizma AggregateEU**

Glavni cilj koncipiranja mehanizma AggregateEU bio je omogućiti agregiranje potražnje, organiziranje kruga nadmetanja za međunarodne dobavljače plina i odgovaranje dobavljača na potražnju putem ponuda.

Komisija i pružatelj usluga proveli su mehanizam AggregateEU organiziranjem krugova nadmetanja koji su se odvijali u sljedećim koracima:

Glavni nalazi: tijekom procijenjenog razdoblja veća poduzeća općenito su bila više voljna sudjelovati u mehanizmu AggregateEU nego manja poduzeća. Dosad se u AggregateEU prijavilo ukupno više od 150 poduzeća različite veličine i iz cijelog lanca opskrbe.

Sudionici su cijenili fleksibilnost koju omogućuje AggregateEU i to što naizgled nije uzrokovao poremećaje tržišnih mehanizama. Osobito su pozdravili vrste dostupnih proizvoda (isporuka u nacionalne točke za uravnoteživanje ili terminale za ukapljeni prirodni plin (UPP)) te mjesečni profil i datume isporuke.

Neki sudionici cijenili su i mogućnost da povuku potražnju nakon što je ponude i mogućnost pregovaranja s odgovarajućim partnerima i o drugim uvjetima uz one podnesene u AggregateEU. Drugi sudionici na tržištu i neka nacionalna tijela su pak zatražili da AggregateEU omogući veće obvezivanje kad je riječ o potražnji kupaca i ponudama dobavljača umjesto njegove trenutne dobrovoljne prirode.

Nakon prvog kruga nadmetanja neki sudionici zatražili su prilagodbe radi boljeg usklađivanja s njihovim obrascima potrošnje. Fleksibilnost i koncipiranje regulatornog okvira omogućili su Komisiji da djelomično odgovori na te zahtjeve i unaprijedi funkcioniranje mehanizma AggregateEU izmjenom i ažuriranjem njegovih značajki između krugova nadmetanja. Na primjer, kao odgovor na zahtjeve nekih sudionika iz industrije s velikom potrošnjom energije najnoviji datumi isporuke u drugom krugu nadmetanja produljeni su na 20 mjeseci, tj. do ožujka 2025.

Međutim, nedostatak čvrste pravne osnove kako bi sudionici izvješćivali o ugovorima dovelo je do općenito ograničenih povratnih informacija o ugovorima koji se sklapaju.

Naposljetku, zemljopisno ograničenje za sudjelovanje u mehanizmu AggregateEU na strani kupaca bilo je problematično za određene velike poslovne organizacije koje se oslanjaju na društva kćeri osnovana u Ujedinjenoj Kraljevini, Švicarskoj ili Europskom gospodarskom prostoru.

Zaključak: kako potvrđuju dobra razina sudjelovanja kupaca i prodavatelja u mehanizmu zajedničke kupnje i rezultati prvih dvaju krugova, sudionici su uglavnom cijenili koncipiranje mehanizma AggregateEU, usluge koje se u okviru njega nude i odgovaranje Komisije i pružatelja usluga na njihove zahtjeve. Većina država članica EU-a izrazila je svoju zahvalnost i na sastanku *ad hoc* upravljačkog odbora Platforme EU-a za energiju, a isto je učinila i industrija u raznim prilikama (među ostalim, na sastancima Industrijske savjetodavne skupine).

Izvješća sudionika o rezultatima faza pregovora i sklapanja ugovora mogla su biti detaljnija. To bi najvjerojatnije pridonijelo boljem mjerenju učinkovitosti i uspješnosti mehanizma AggregateEU.

iii. AggregateEU: početni rezultati

Komisija je do 14. srpnja 2023. pokrenula dva kruga nadmetanja sa sljedećim rezultatima:

	Prvi krug travanj/svibanj 2023.	Drugi krug lipanj/srpanj 2023.	Kumulativni rezultati
<i>Status</i>	<i>zatvoren</i>	<i>zatvoren</i>	—
Prijave (<i>ukupno</i>)	120	154	154
Agregirana potražnja	11,6 milijardi kubičnih metara (milijarde m ³)	15,9 milijardi m ³	27,5 milijardi m ³
Ponude za opskrbu	18,7 milijardi m ³	15,2 milijarde m ³	33,9 milijardi m ³
Odgovoreno na potražnju	10,9 milijardi m ³	12 milijardi m ³	22,9 milijardi m ³

Očekuje se da će se daljnji krugovi nadmetanja pokrenuti do kraja 2023.

Glavni nalazi: u skladu s člankom 8. Uredbe sudjelovanje u mehanizmu zajedničke kupnje AggregateEU na strani kupaca bilo je dostupno poduzećima s poslovnim nastanom u EU-u i

ugovornim strankama Energetske zajednice. Sudjelovanje na strani prodavatelja bilo je otvoreno svim poduzećima. Poduzeća povezana s Ruskom Federacijom ili poduzeća koja podliježu mjerama ograničavanja Unije donesenima s obzirom na djelovanja Rusije u Ukrajini bila su isključena i na strani kupaca i na strani prodavatelja.

U mehanizam AggregateEU bila su 14. srpnja 2023. prijavljena ukupno 154 poduzeća. Ta brojka uključuje poduzeća s poslovnim nastanom u EU-u i poduzeća s poslovnim nastanom u ugovornim strankama Energetske zajednice, prije svega iz Ukrajine, Moldove i Srbije, koja su pokazala znatan interes za mehanizam AggregateEU te su bila aktivna i dobro zastupljena u krugovima nadmetanja. Većinom su to bila poduzeća za plin i trgovinu, no bili su zastupljeni i industrijski krajnji korisnici.

Rezultati prvih dvaju krugova nadmetanja, u okviru kojih je agregirano 27,5 milijardi m³ potražnje, premašili su obvezno agregiranje potražnje utvrđeno u Uredbi (13,5 milijardi m³).

Dobavljači su se isto aktivno uključili s 33,9 milijardi m³ ponuđenih u prva dva kruga, što je dovelo do znatne prekomjerne opskrbe.

Cilj mehanizma zajedničke kupnje bio je stvoriti nove tržišne i poslovne prilike za kupce i dobavljače u Europi. U kontekstu krize on je pružio sudionicima na tržištu alat za pronalaženje i sklapanje ugovornih odnosa s potencijalno novim partnerima te za nabavu plina po konkurentnim uvjetima neovisno o njihovoj veličini i obrascima potrošnje.

Povratne informacije o mehanizmu zajedničke kupnje još se primaju. Postoje naznake od nekih država članica EU-a i sudionika na tržištu da je mehanizam zajedničke kupnje pridonio jačanju sigurnosti opskrbe i da je u nekoliko slučajeva možda pridonio održavanju sniženih cijena i pomogao u smanjenju volatilnosti tržišta. Mehanizam zajedničke kupnje pridonio je i povećanju transparentnosti tržišta (putem ponuda i utvrđivanja cijena). Međutim, neke države članice EU-a i sudionici na tržištu bili su oprezniji u pogledu dodane vrijednosti mehanizma.

Mehanizam zajedničke kupnje koncipiran je kako bi posebno koristio industrijama s velikom potrošnjom plina i manjim krajnjim korisnicima tako što im omogućuje da osiguraju opskrbu plinom po konkurentnim cijenama izravnom suradnjom s proizvođačima i izvoznicima koji djeluju na veleprodajnim tržištima i tržištima UPP-a.

Nekoliko kupaca izvijestilo je da im je mehanizam zajedničke kupnje pomogao smanjiti cijene plina u okviru postojećih ugovora sklopljenih izvan mehanizma AggregateEU. Osim toga, kao posljedica odgovaranja na potražnju u okviru mehanizma AggregateEU sklopljeno je nekoliko ugovora. To je dokaz da su ponude dobavljača u mehanizmu AggregateEU bile cjenovno konkurentne. S druge strane, nekoliko dionika u sektoru navelo je da su kotirane cijene koje su primili bile jednake ili veće od tržišne cijene i da se nisu privukli novi izvori opskrbe osim onih koji su već bili poznati sudionicima.

Zaključak: mehanizam AggregateEU potaknuo je interes brojnih sudionika na tržištu, kao što dokazuju agregirane i ponuđene količine. Prva dva kruga nadmetanja organizirana su u razdoblju od travnja do srpnja 2023. kad se stanje na tržištu stabiliziralo u odnosu na ljeto 2022. Činjenica da je ukupnim količinama agregiranim samo tijekom prva dva kruga udvostručeno obvezno agregiranje potražnje pokazala je da su sudionici na tržištu smatrali

agregiranje potražnje za plinom vrlo korisnim u kontekstu krize. To ukazuje na to da bi sudionici na tržištu mogli biti zainteresirani za sličan mehanizam na dobrovoljnoj osnovi.

4. Financijski aspekti (članak 8. stavak 3. Uredbe)

Komisija je u skladu s člankom 8. stavkom 3. Uredbe procijenila potrebu za potporom za likvidnost, uključujući jamstva, za sudionike u mehanizmu AggregateEU te organizirala aktivnosti za širenje suradnje kako bi osigurala takvu potporu. Aktivnosti su bile usredotočene na i. definiranje potreba svih uključenih strana i financijskih proizvoda koji najbolje služe tim potrebama i ii. stvaranje mreže javnih financijskih institucija koje su voljne pružati takve proizvode.

Na primjer, jamstva u obliku standardnih kreditnih pisama uglavnom služe potrebama manjih poduzeća za plin time što im omogućuju da otklone poteškoće povezane s kreditnom sposobnošću i potrebama poduzeća s velikom potrošnjom energije, koja nisu imala prethodno iskustvo djelovanja na globalnom tržištu plina ni uspostavljene odnose s dobavljačima. Jamstva imaju važnu ulogu u osiguravanju toga da sva poduzeća koja sudjeluju u mehanizmu AggregateEU, neovisno o njihovu profilu i područjima u kojima djeluju, mogu ostvariti najveću moguću korist od mehanizma zajedničke kupnje.

Na političkoj razini i razini stručnjaka organizirani su brojni multilateralni i bilateralni sastanci i razgovori o specifičnim temama s europskim financijskim institucijama, nacionalnim razvojnim bankama i institucijama te njihovim raznim udruženjima, kao što su Europsko udruženje dugoročnih investitora i Bernska unija, te rasprave o specifičnim temama na radionicama i sastancima regionalnih skupina u državama članicama EU-a.

Članovi *ad hoc* upravljačkog odbora Platforme EU-a za energiju imali su važnu ulogu pomažući Komisiji u procjeni potrebe za jamstvima europskih poduzeća s poslovnim nastanom na njihovim državnim područjima koja su bila aktivna u mehanizmu AggregateEU i pomažući u povezivanju s nacionalnim financijskim institucijama.

Mreža je imala sljedeći sastav.

<i>14. srpnja 2023.</i>	Broj	Imena
Javne financijske institucije	8	—
Međunarodne financijske institucije	1	Europska banka za obnovu i razvoj ⁶
Nacionalne razvojne banke	3	<i>BGK</i> (Poljska) <i>Finnvera</i> (Finska) <i>Instituto de Crédito Oficial</i> (Španjolska)
Agencije za kreditiranje izvoza	4	<i>Eksfin</i> (Norveška) <i>Exim Banca Românească</i> (Rumunjska) <i>Exim Banca Slovakia</i> (Slovačka) <i>SACE</i> (Italija)

Na taj su se način putem mehanizma AggregateEU predmetnim strankama mogle pružiti informacije o dostupnim financijskim proizvodima na temelju procjene Komisije.

Glavni nalazi: mreža je omogućila dobru zemljopisnu pokrivenost, prije svega zahvaljujući uključenosti Europske banke za obnovu i razvoj i mogućnosti agencije Eksfin da pruži

⁶ Popis država u kojima Europska banka za obnovu i razvoj posluje dostupan je na <https://www.ebrd.com/where-we-are.html>.

jamstva za prirodni plin poduzećima s poslovnim nastanom u raznim zemljama. Neke javne financijske institucije nisu mogle pružiti jamstva zbog svojih obveza dekarbonizacije i/ili su predložile stvaranje jamstva Komisije ili Europske investicijske banke, a druge su izjavile i da postoji nedostatak interesa kupaca.

Zaključak: bilo bi korisno razmotriti kako se mogu predvidjeti daljnja nastojanja za pružanje prilagođene i cjenovno pristupačne financijske potpore⁷ u obliku jamstava i drugih instrumenata. Time bi se moglo ostvariti aktivnije sudjelovanje manjih poduzeća za plin i industrije s velikom potrošnjom energije u mehanizmu zajedničke kupnje jer bi oni trebali biti glavni korisnici Platforme EU-a za energiju.

5. Opskrba prirodnim plinom isključena iz zajedničke kupnje (članak 9. Uredbe)

Komisija je provela članak 9. Uredbe tako što je zahtijevala da poduzeća aktivna u mehanizmu AggregateEU potpišu časnu izjavu⁸ o usklađenosti s isključivanjem prirodnog plina koji potječe iz Ruske Federacije.

Glavni nalazi: sudionici su postavili pitanja o definiciji vlasništva i kontrole⁹. Osim toga, Komisija je imala neka tehnička i praktična ograničenja u procjeni podrijetla prirodnog plina u okviru mehanizma AggregateEU. Komisija i društvo PRISMA osigurali su usklađenost putem časne izjave i, prema potrebi, dodatnih provjera (kao što su provjera ugovornih strana i praćenje UPP-a).

Zaključak: Komisija će i dalje činiti sve što je u njezinoj moći kako bi provjerila podrijetlo plina i pratila isključivanje prirodnog plina iz Ruske Federacije putem časne izjave i, prema potrebi, dodatnih provjera.

6. Obveza korištenja mehanizma AggregateEU (članak 10. Uredbe)

Na temelju informacija koje su bile dostupne 14. srpnja 2023. vjeruje se da je svoje obveze agregiranja potražnje na temelju članka 10. stavka 2. Uredbe ispunilo 19 država članica EU-a.

⁷ Ako financijska potpora, u obliku jamstava ili nekom drugom obliku, čini državnu potporu, podlijegat će kontroli državne potpore u skladu s člancima 107. i 108. UFEU-a.

⁸ Relevantan predložak dostupan je na <https://aggregateeu.prisma-capacity.eu/support/solutions/articles/36000429400-how-to-fill-out-the-declaration-of-honor->.

⁹ U članku 8. (Sudjelovanje u agregiranju potražnje i zajedničkoj kupnji) navodi se sljedeće:
„1. Sudjelovanje u agregiranju potražnje i zajedničkoj kupnji otvoreno je i transparentno za sva poduzeća za prirodni plin s poslovnim nastanom u Uniji i poduzeća koja su potrošači plina s poslovnim nastanom u Uniji bez obzira na zatraženu količinu. Poduzeća za prirodni plin i poduzeća koja su potrošači plina ne mogu sudjelovati kao dobavljači, proizvođači i kupci u agregiranju potražnje i zajedničkoj kupnji ako su:
a) cilj mjera ograničavanja Unije donesenih na temelju članka 215. UFEU-a, posebno mjera ograničavanja Unije donesenih s obzirom na djelovanja Rusije kojima se destabilizira stanje u Ukrajini ili djelovanja kojima se podrivaju ili ugrožavaju teritorijalna cjelovitost, suverenost i neovisnost Ukrajine;
b) izravno ili neizravno u vlasništvu ili pod kontrolom fizičkih ili pravnih osoba, subjekata ili tijela koji su cilj takvih mjera ograničavanja Unije ili djeluju u njihovo ime ili prema njihovim uputama; ili
(c) izravno ili neizravno u vlasništvu ili pod kontrolom Ruske Federacije ili njezine vlade ili bilo koje ruske fizičke ili pravne osobe ili subjekta ili tijela s poslovnim nastanom u Rusiji ili djeluju u njihovo ime ili prema njihovim uputama.”.

Za mnoge od njih samo je potražnja agregirana u prva dva kruga dvostruko ili višestruko nadmašila njihove obvezne količine agregiranja potražnje.

Glavni nalazi: s obzirom na novost mehanizma zajedničke kupnje obveza agregiranja potražnje bila je dobar način za mobilizaciju potražnje u nekim državama članicama EU-a.

Neke države članice EU-a bez odgovarajućih alata za praćenje i provedbu morale su se osloniti isključivo na procjenu Komisije, koja je mogla biti samo indikativne naravi.

Zaključak: obvezno agregiranje potražnje pomoglo je mobilizirati potražnju u nekim državama članicama EU-a. U drugima je velik interes za sudjelovanje u mehanizmu AggregateEU doveo do agregiranja znatnih količina daleko iznad obveznih razina.

Radi djelotvorne provedbe odredbe državama članicama EU-a možda je trebala biti nametnuta jasnija obveza poduzimanja odgovarajućih mjera, kao što je donošenje obvezujućih instrumenata radi osiguravanja usklađenosti s potrebnom razinom agregiranja potražnje, imajući pritom u vidu potrebu za izbjegavanjem uvođenja nepotrebnog administrativnog opterećenja, prvenstveno za države članice s ograničenom potrošnjom plina.

7. Konzorcij za kupnju plina (članak 11. Uredbe)

Člankom 11. Uredbe predviđeno je da poduzeća mogu „koordinirati elemente uvjetâ ugovora o kupnji” u skladu s pravilima o tržišnom natjecanju.

Nije stvoren konzorcij za kupnju plina, moguće zbog složenosti i vremenskih ograničenja uzrokovanih potrebom pokretanja mehanizma zajedničke kupnje prije početka sezone punjenja plina.

Umjesto toga, Komisija je nakon savjetovanja s nacionalnim tijelima i sudionicima na tržištu odlučila uvesti dva modela suradnje, model „agenta u ime kupaca¹⁰” i model „središnjeg kupca¹¹”, kako bi olakšala sudjelovanje europskih poduzeća u mehanizmu zajedničke kupnje.

Ta bi dva modela mogla biti posebno korisna za poduzeća koja ne mogu dosegnuti količinski prag pri podnošenju svoje potražnje, nemaju stručno znanje u području pregovaranja o ugovorima o kupnji plina na globalnom tržištu (npr. industrija s velikom potrošnjom energije) ili nemaju potrebne kapacitete ponovnog uplinjavanja ili skladišne kapacitete za ukapljeni prirodni plin.

U mehanizmu AggregateEU je 14. srpnja 2023. bilo navedeno 16 poduzeća zainteresiranih za pružanje usluga kao agent u ime kupaca i 11 poduzeća zainteresiranih za pružanje usluga kao središnji kupac.

U Uredbi navodi se sljedeće: „Mjera u kojoj se niže cijene prenose dalje bila bi važan pokazatelj uspjeha zajedničke kupnje jer je to ključno za potrošače.” Stoga je Komisija

¹⁰ U okviru kojeg bi kupci angažirali drugo poduzeće da djeluje kao agent koji pruža usluge (na primjer, rezervacija mjesta u terminalu za UPP).

¹¹ U okviru kojeg bi nekoliko kupaca tražilo od drugog poduzeća da djeluje u njihovo ime kao kupac i kupi plin za njih.

zatražila od poduzeća koja nude usluge središnjeg kupca da naplate svojim kupcima usluge koje nude, ali da prenesu troškove same robe.

Glavni nalazi: članak 11. Uredbe zamišljen je kao alat za potporu tijekom izvanrednog stanja i bio je dostatan Komisiji da olakša postupak stvaranja konzorcija (iako nijedan nije stvoren) i razvoja drugih modela suradnje među poduzećima u skladu s pravilima EU-a o tržišnom natjecanju. Suradnja među poduzećima može manjim i neiskusnim poduzećima pružiti priliku da djelotvornije i uz veće prednosti udruže svoju potražnju, pristupe globalnim tržištima plina, uključujući dobavljače UPP-a, i osiguraju opskrbu po konkurentnim cijenama. To se podudara s ograničenim povratnim informacijama od nekoliko sudionika iz industrije koje upućuju na to da su ti modeli suradnje mogli povećati njihovo sudjelovanje u mehanizmu AggregateEU.

Međutim, zbog dosadašnjeg ograničenog iskustva nije moguće donijeti opće zaključke o potpunoj primjeni tih modela.

Zaključak: Komisija smatra da bi prethodno navedeni postojeći modeli suradnje mogli biti održive opcije u kontekstu krize. To podržavaju neki industrijski dionici naglašavajući da bi ti modeli suradnje mogli znatno povećati koristi mehanizma zajedničke nabave. Međutim, izvan konteksta izvanrednog stanja normalno funkcioniranje europskog tržišta plina, potaknuto tržišnim natjecanjem, trebalo bi odrediti žele li i kako poduzeća surađivati radi kupnje plina i unutar ograničenja pravila EU-a o tržišnom natjecanju.

Preispitivanje odjeljka 3. – Mjere za bolje iskorištavanje terminalâ za UPP, sustavâ skladišta plina i plinovodâ (članci od 12. do 14. Uredbe)

Uredba sadržava odredbe za poboljšanje transparentnosti i olakšavanje sekundarne trgovine UPP-om i skladišnim kapacitetima za plin. Aranžmani za povećanje njezine transparentnosti slični su onima za transport prirodnog plina plinovodima i znatno pridonose optimizaciji uporabe kapaciteta UPP-a i skladišnih kapaciteta u EU-u.

8. Platforma za rezerviranje sekundarnih kapaciteta za korisnike terminalâ za UPP i korisnike sustavâ skladišta plina (članak 12. Uredbe)

Glavni nalazi: pojedinačni operatori skladišta i UPP-a uspostavili su platforme za rezerviranje sekundarnih kapaciteta te su one sada pokrenute i u funkciji. Udruženje Gas Infrastructure Europe (GIE) ima repozitorij poveznica na platforme za rezerviranje sekundarnih kapaciteta koje nude operatori infrastrukture.

Rezerviranje sekundarnih kapaciteta omogućuje djelotvorniju raspodjelu kapaciteta koji se ne upotrebljavaju na primarnim tržištima. Dodatna transparentnost u tom području omogućuje sudionicima na tržištu da lakše pronađu opcije za iskorištavanje kapaciteta unutar infrastrukture na tržištu EU-a, posebno ako se u EU uvoze velike količine UPP-a.

Zaključak: slične odredbe uključene su u članak 10. revidirane Uredbe o plinu (Uredba (EZ) br. 715/2009) (paket mjera za tržište vodika i dekarboniziranog plina) koju je Komisija predložila u prosincu 2021. i koja je trenutačno predmet rasprave suzakonodavaca.

9. Platforme za transparentnost za terminale za UPP i za sustave skladišta plina (članak 13. Uredbe)

Glavni nalazi: GIE upravlja dvjema glavnim platformama koje obuhvaćaju sve države članice EU-a, Ujedinjenu Kraljevinu i Ukrajinu: Zbirnim inventarom skladišta plina (AGSI) za skladištenje plina i Zbirnim inventarom skladišta UPP-a (ALSI) za UPP.

Nakon stupanja Uredbe na snagu tim su platformama dodane nove komponente, uključujući informacije o ponuđenim uslugama i uvjete koji se primjenjuju na te usluge, ugovorene i dostupne skladišne kapacitete i kapacitete terminala za UPP, tarife itd. Platforme trenutačno pokrivaju gotovo sve terminale velikih razmjera za UPP u EU-u (samo pet operatora sustava UPP-a nije na platformama) i 98 % sustava skladišta u EU-u (samo tri operatora sustava skladišta nisu na platformama).

Veća transparentnost omogućuje bolji i sveobuhvatniji pregled nad tržištima UPP-a i skladišta u EU-u, a ujedno dovodi i do učinkovitije uporabe tih infrastruktura. Veća transparentnost na tržištu UPP-a u EU-u stvara i potencijal za privlačenje dodatnih dobavljača.

Zaključak: slične odredbe uključene su u članak 31. revidirane Uredbe o plinu br. 715/2009 (paket mjera za tržište vodika i dekarboniziranog plina) koju je Komisija predložila u prosincu 2021. i koja je trenutačno predmet rasprave suzakonodavaca.

10. Djelotvornije iskorištavanje transportnih kapaciteta (članak 14. Uredbe)

S obzirom na promjene u smjeru protoka plina u EU-u, člankom 14. Uredbe nastoji se poboljšati iskorištavanje transportnih kapaciteta. U postojećim Smjernicama za postupke upravljanja zagušenjem utvrđeni su postupci u skladu s načelom „koristi ili izgubi”. Međutim, ti se postupci primjenjuju samo na zagušene točke međusobnog povezivanja i osmišljeni su za vrlo kratkoročno ili vrlo dugoročno razdoblje.

Primjena postupaka u skladu s načelom „koristi ili izgubi” predviđa se člankom 14. na sve točke međusobnog povezivanja neovisno o tome jesu li zagušene. Postoje dvije osnovne mogućnosti za primjenu članka 14.: i. provedbom novog mjesečnog postupka u skladu s načelom „koristi ili izgubi” utvrđenog u Uredbi ili ii. proširenjem postojećih postupaka u skladu s načelom „koristi ili izgubi” na sve točke međusobnog povezivanja, a ne samo na zagušene točke.

Glavni nalazi: nijedna se država članica EU-a nije odlučila na novi mjesečni postupak u skladu s načelom „koristi ili izgubi”, već su se sve odlučile za postupke predviđene u Smjernicama za postupke upravljanja zagušenjem, kako je dopušteno Uredbom.

Zaključci: učinak primjene članka 14. na transport plina procjenjivat će se putem parametra transportnih kapaciteta koji se rezerviraju s pomoću postupaka u skladu s načelom „koristi ili izgubi” najkasnije do kraja 2024. To će omogućiti da se odredi koliko su često postupci u skladu s načelom „koristi ili izgubi” provedeni i koliko su bili korisni.

PREISPITIVANJE POGLAVLJA III. (MJERE ZA SPREČAVANJE PREKOMJERNIH CIJENA PLINA I PREKOMJERNE UNUTARDNEVNE VOLATILNOSTI NA TRŽIŠTIMA ENERGETSKIH IZVEDENICA)

Preispitivanje odjeljka 1. – Solidarnost u pogledu plina za opskrbu električnom energijom, ključne industrijske sektore i zaštićene kupce (članci od 15. do 22.)

1. Privremeni unutardnevni alat za upravljanje prekomjernom volatilnosti na tržištima energetskih izvedenica (članci od 15. do 17. Uredbe)

U člancima od 15. do 17. Uredbe od mjesta trgovanja na kojima se trguje energetskim izvedenicama (izvedenice čija je odnosna imovina plin ili električna energija) traži se da uspostave privremene mehanizme za upravljanje unutardnevnom volatilnosti. Tom se mjerom nastoji zaštititi sudionike na tržištu od akutnih razina volatilnosti na takvim tržištima zahtjevom da se mehanizmima koje uspostave mjesta trgovanja spriječe visoka kretanja cijena unutar dana trgovanja.

Kako bi se uzeli u obzir raznolikost instrumenata kojima se trguje i različite razine likvidnosti tržišta energetskih izvedenica, Uredbom se utvrđuju samo osnovni parametri za funkcioniranje mehanizama za upravljanje unutardnevnom volatilnosti i zahtijeva se njihovo prilagođavanje karakteristikama svakog ugovora i mjesta trgovanja. Uredbom se dopušta i da mjesta trgovanja provedu mehanizme za upravljanje unutardnevnom volatilnosti tako da ih integriraju u svoje postojeće sustave za prekid trgovanja umjesto da stvore dodatan mehanizam.

Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala (ESMA) objavilo je 30. lipnja 2023., u skladu s ovlastima koje su mu dane člankom 17. Uredbe, izvješće u kojem je dokumentiralo potencijalne razlike u provedbi mehanizama za upravljanje unutardnevnom volatilnosti na mjestima trgovanja i evaluiralo djelotvornost te mjere¹².

Glavni nalazi: ESMA u svojem izvješću napominje da su provedeni mehanizmi za upravljanje unutardnevnom volatilnosti općenito bili primjereno kalibrirani, uz upozorenje da su procjene napravljene u trenutku kad nisu postojali dokazi o duljim razdobljima volatilnosti koja utječu na trgovanje energetskim izvedenicama. Mjere utvrđene u člancima od 15. do 17. Uredbe primjenjivale su se na 17 mjesta trgovanja¹³. Nalazi ESMA-e upućuju na određene razlike u načinu provedbe mehanizama za upravljanje unutardnevnom volatilnosti na

¹² Izvješće je dostupno na: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/2023-06/ESMA70-156-6509_Final_Report_Intra-day_Volatility_Management_Mechanism.pdf.

¹³ Capman AD (Belgija), 42 Financial Services (Češka), European Energy Exchange (Njemačka – i uređeno tržište i organizirana trgovinska platforma), MEFF Power (Španjolska), CIMD SV SA (Španjolska), *Tradition Espana* (Španjolska), Griffin Markets Europe (Francuska), TPICAP EU (Francuska), *Tradition Paris* (Francuska), Hellenic Energy Exchange (Grčka), Hungarian Derivative Energy Exchange (Mađarska), Marx Spectron Europe (Irska), *Borsa Italiana SPA – IDEM* (Italija), ICE Endex Markets BV (Nizozemska), Nasdaq Oslo ASA (Norveška) i OMIP – *Polo Portugues* SGMR SA (Portugal).

mjestima trgovanja zbog karakteristika svakog mjesta trgovanja i ugovora. Razlike su se prvenstveno odnosile na sljedeće:

- odabir „referentne cijene”, nisku razinu likvidnosti nekih ugovora na nekim mjestima trgovanja, s tom posljedicom da su koristila cijene na drugim mjestima trgovanja kao zamjensku vrijednost za definiranje referentne cijene,
- učestalost obnavljanja referentne cijene i graničnih vrijednosti cijena, pri čemu je niska likvidnost vodila do duljih intervala između takvih obnavljanja,
- širinu „cjenovnog raspona”, s velikim graničnim vrijednostima koje su loše prilagođene nelikvidnim ugovorima.

ESMA-ina procjena općenito je bila da se te razlike mogu opravdati i da su mjesta trgovanja na odgovarajući način provela mehanizam za upravljanje unutardnevnom volatilnosti. Međutim, ESMA naglašava i da mehanizam za upravljanje unutardnevnom volatilnosti nije prikladan za nelikvidne ugovore, za koje se čini da poteškoće u provedbi mehanizma nadmašuju potencijalnu korist. ESMA izvješćuje da su mehanizmi za upravljanje unutardnevnom volatilnosti od njihove provedbe aktivirani samo na jednom mjestu trgovanja i da je to vjerojatno bilo zbog pogrešnih naloga. S obzirom na ograničenu volatilnost tržišta energetske izvedenice u tom razdoblju, čini se da su mjesta trgovanja na odgovarajući način kalibrirala mehanizme za upravljanje unutardnevnom volatilnosti.

S obzirom na odsutnost dokaza o duljim razdobljima volatilnosti koja utječu na energetske izvedenice u predmetnom razdoblju¹⁴, ESMA napominje da ima „ograničenu osnovu za procjenu djelotvornosti mehanizma za upravljanje unutardnevnom volatilnosti u smislu njegovih potencijalnih pozitivnih ili negativnih učinaka” kad je riječ o učinkovitosti mehanizma. U svakom slučaju smatra da su slučajevi velike volatilnosti 2022. bili povezani sa stresom koji je utjecao na temelje tržišta plina i električne energije te s ruskim sluzenjem opskrbe Europe prirodnim plinom kao oružjem, a ne s nekim oblikom neurednog trgovanja za čije su rješavanje osmišljeni mehanizam za upravljanje unutardnevnom volatilnosti i općenito sustavi za prekid trgovanja.

Naposljetku, ESMA napominje da kompatibilnost mehanizma za upravljanje unutardnevnom volatilnosti s postojećim obvezama u pogledu sustava za prekid trgovanja i njegova provedba na nekoliko mjesta trgovanja prilagodbom postojećih sustava za prekid trgovanja ukazuju na to da bi se njegov cilj mogao postići u okviru postojećih odredbi Direktive o tržištima financijskih instrumenata i da cilj koji se želi postići nije opravdao stvaranje drugog sloja sustava za prekid trgovanja.

Izvješće ESMA-e temelji se na podacima prikupljenima za razdoblje od veljače do svibnja 2023., koje odlikuje smanjenje volatilnosti tržišta plina na ekstremno niske razine. Međutim, u ljeto, najprije početkom lipnja, a zatim ponovno u kolovozu, primijećeni su slučajevi znatne unutardnevne volatilnosti na financijskim tržištima plina, posebno na TTF-u, često s

¹⁴ Osnovne informacije prikupljene su u dva navrata u razdoblju od veljače do svibnja 2023.

razlikama u cijenama većima od 10 % unutar istog dana (u nekoliko navrata dosegnule su 20 % ili više).

To ukazuje na činjenicu da, iako se ravnoteža plina znatno poboljšala od 2022. i EU je uspješno zamijenio veliku količinu plina kojim ga je prethodno opskrbljivala Rusija, na tržištima energije još uvijek postoje elementi ranjivosti. Rizici kao što su, primjerice, potpun i iznenadan prekid preostalog uvoza plina iz Rusije, incidenti povezani s infrastrukturom, nepovoljni vremenski uvjeti ili znatno povećanje potražnje za plinom u svijetu mogu uzrokovati nestabilnost tržišta i potencijalno potaknuti slučajeve prekomjerne unutarodnevnog volatiliteta. Znatna volatilitet može se javiti i kao posljedica reagiranja sudionika na tržištu na vijesti o potencijalnim nestašicama u opskrbi (čak i ako do takvih nestašica zaista ne dođe).

U razdoblju nakon energetske krize, kad povratak na prethodno stanje u opskrbi energijom nije odmah moguć, i s obzirom na ovisnost EU-a o opskrbi UPP-om, ključno je osigurati stabilnost financijskih tržišta energije izbjegavanjem prekomjerne volatiliteta cijena. Trenutačno nije sigurno hoće li se slučajevi volatiliteta (koji su bili učestaliji u ljeto 2023.) ponovno javiti u narednim mjesecima. ESMA napominje da je zbog odsutnosti dugotrajne volatiliteta tijekom razmatranog razdoblja imala ograničenu osnovu za procjenu djelotvornosti mehanizma za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta u smislu njegovih potencijalnih pozitivnih ili negativnih učinaka.

Zaključak: mehanizam za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta može pomoći u ograničavanju drastičnih fluktuacija cijena i ujednačiti obrasce cijena na izrazito volatilnim tržištima. Osim toga, može imati i neizravan stegovni učinak na tržište.

Ipak, ESMA nije utvrdila razloge za to da učini mehanizam za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta trajnom značajkom pravnog okvira EU-a, iako je njezina procjena provedena tijekom razdoblja u kojem nije bilo dugotrajne volatiliteta. ESMA smatra da bi se odgovarajućom provedbom i primjenom postojećih sustava prekida trgovanja na temelju revidirane Direktive o tržištima financijskih instrumenata, uzimajući u obzir lekcije naučene iz uporabe mehanizma za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta, mogao postići cilj ograničavanja prekomjerne unutarodnevnog volatiliteta cijena bez uvođenja drugog sloja sustava prekida trgovanja u obliku mehanizama za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta. Trebalo bi razmotriti i nedavni politički dogovor o preispitivanju Direktive o tržištima financijskih instrumenata/Uredbe o tržištima financijskih instrumenata. Daljnje praćenje tržišta energetske sirovine i učinka mehanizma za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta u sljedećih nekoliko mjeseci moglo bi biti korisno za države članice kako bi zauzele utemeljeniji stav o potrebi za privremenim produljenjem mehanizma za upravljanje unutarodnevnog volatiliteta. U budućnosti, kako je navelo Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala¹⁵, napeta situacija na tržištu plina dovodi do specifičnih rizika i slabosti na tržištima izvedenica povezanih s plinom, što bi moglo „*pojačati kretanja*

¹⁵ Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala, „TRV Risk Analysis: *EU natural gas derivatives markets: risks and trends*“, 12. svibanj 2023.

na tržištu” i „cjenovni pritisak na izvedenice”. Za analizu tih rizika „potrebno je dodatno raditi na uklanjanju nedostataka u podacima i fragmentacije podataka”. Komisija će obavješćivati države članice o radu u tom području.

2. Procjena cijene UPP-a i referentna vrijednost za UPP (članci od 18. do 22. Uredbe)

Člankom 18. Uredbe zahtijeva se od Agencije za suradnju energetske regulatora (ACER) da svaki dan sastavlja i objavljuje:

- procjenu cijene UPP-a, s čime započinje najkasnije 13. siječnja 2023., i
- dnevnu referentnu vrijednost za UPP od 31. ožujka 2023.

Procjena cijene UPP-a i referentna vrijednost za UPP doneseni su radi uvođenja prijeko potrebne transparentnosti tržišta. Naime, nedostatak pouzdanog pokazatelja cijene po kojoj su države članice EU-a kupovale UPP na međunarodnim tržištima navodno je doveo do njihova natjecanja da osiguraju opskrbu plinom tijekom prošlogodišnje krize, što je pak moglo imati znatnu ulogu u stvaranju pritiska na povećanje cijena. To je od početka bilo zamišljeno kao trajna mjera koju što prije treba uključiti u Uredbu o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT) jer se smatrala nužnom u kontekstu strukturne promjene važnosti UPP-a za opskrbu EU-a plinom potaknute služenjem plinom iz ruskih plinovoda kao oružjem. Međutim, energetska kriza 2022. pokazala je koliko je hitno potreban alat za transparentnost koji bi objektivno odražavao cijenu po kojoj pošiljke UPP-a stižu u Europu. U tom je kontekstu mjera uključena u Uredbu, s jasnom naznakom da će biti uključena kao trajna mjera u REMIT (kako pokazuje uvodna izjava 57. Uredbe).

Glavni nalazi: procjena cijene UPP-a od svoje je provedbe omogućila veću transparentnost tržišta na temelju obveznog objektivnog izvješćivanja i odražavanja međunarodnih cijena plina. Od njezine objave cijene referentnih vrijednosti za prirodni plin u EU-u (TTF) postupno su se uskladile s procjenom cijene UPP-a. Kako bi se osiguralo da ostane pouzdana i objektivna, Uredbom su ACER-u dane posebne ovlasti za prikupljanje i obradu potrebnih podataka o tržištu. ACER sad redovito objavljuje sljedeće procjene cijene:

- za sjeverozapadnu Europu,
- za južnu Europu, i
- cijenu UPP-a u EU-u.

Referentna vrijednost za UPP dodatno je pojačala tu transparentnost pružanjem raspona između cijene UPP-a u EU-u i cijene namire za mjesec dana unaprijed u okviru TTF-a, najkorištenijeg ugovora za budućnosnice u EU-u i široko priznatog kao najreprezentativnija zamjenska vrijednost za cijene plina u EU-u.

Zahvaljujući povećanju transparentnosti efektivne cijene po kojoj UPP ulazi u EU, sudionici na tržištu u državama članicama EU-a bolje su informirani o tržišnim cijenama te se države članice EU-a mogu bolje koordinirati u osiguravanju opskrbe UPP-om u duhu solidarnosti, čime se izbjegava stavljanje nepotrebnog pritiska na tržište.

Komisija je 14. ožujka 2023. donijela prijedlog o izmjeni Uredbe o cjelovitosti i transparentnosti veleprodajnog tržišta energije (REMIT). Taj prijedlog uključuje i procjenu cijene UPP-a i referentnu vrijednost za UPP. Međutim, očekuje se da će se revidirani REMIT konačno donijeti i stupiti na snagu nakon što trenutna uredba prestane važiti.

Zaključak: Komisija smatra da bi bilo vrlo važno da se relevantne mjere donesene na privremenoj osnovi produlje kako bi se zadržala povećana transparentnost određivanja cijena uvoza UPP-a, kako bi se očuvali jednaki uvjeti među državama članicama EU-a u duhu solidarnosti i kako bi se države članice poduprle u osiguravanju stabilne opskrbe radi zadovoljavanja potreba EU-a za energijom. Zato su slične trajne mjere uključene u prijedlog REMIT-a.

PREISPITIVANJE POGLAVLJA IV. (MJERE U SLUČAJU IZVANREDNOG STANJA U VEZI S PLINOM)

1. Standardna pravila o solidarnosti (članak 23. i članci od 26. do 28. Uredbe)

Kako bi se dodatno ojačale mjere solidarnosti¹⁶ u slučaju velike nestašice opskrbe plinom i kako bi se ispravio nedostatak bilateralnih sporazuma o solidarnosti među državama članicama EU-a, Uredbom se utvrđuju standardna pravila o solidarnosti koja se primjenjuju u odsutnosti bilateralnih sporazuma. Standardnim pravilima o solidarnosti obveza solidarnosti proširuje se na kritične količine plina potrebne za osiguravanje prikladnosti elektroenergetskog sustava i sprečavanje elektroenergetske krize. Sad bi se i od država članica EU-a s terminalima za UPP zahtijevalo da pruže solidarnost.

Standardna pravila temelje se na načelu da solidarnost treba pružati uz pravednu naknadu, pri čemu se najveća naknada sastoji od sljedećeg:

1. cijene plina;
2. troškova skladištenja i transporta;
3. troškova sporova za sudske postupke države članice koja snabdijeva plin; i
4. neizravnih troškova koji nisu uključeni u cijenu plina, npr. naknade za ograničavanje industrije, koji iznose najviše 100 % cijene plina.

Standardnim pravilima o solidarnosti ujedno se odgovara na nedostatak u odredbama o solidarnosti iz Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom, točnije to da države članice EU-a koje su zatražile solidarnost ne moraju najprije dati prednost ponudama na temelju tržišno utemeljenih mjera. Osim toga, Uredbom je privremeno proširena solidarna zaštita na kritične količine plina za sigurnost opskrbe električnom energijom te je privremeno proširena obveza solidarnosti na države članice EU-a s terminalima za UPP.

Mehanizam solidarnosti primjenjuje se samo u slučaju ozbiljnog izvanrednog stanja, stoga se ne može ispitati u stvarnosti. Međutim, poglavlje IV. simulirano je putem probne vježbe,

¹⁶ Prvotno predviđene člankom 13. Uredbe (EU) 2017/1938, kojim su utvrđeni mehanizmi „solidarnosti” primjenjivi u krajnjoj nuždi u slučaju ozbiljnog izvanrednog stanja u vezi s plinom i uređeni bilateralnim sporazumima o solidarnosti među državama članicama EU-a.

kako je navedeno u sljedećem odjeljku. Nadalje, u svibnju 2023. poslan je upitnik Koordinacijskoj skupini za plin¹⁷.

Glavni nalazi: rezultati probne vježbe

Kako bi se ispitale uloge i odgovornosti u izvanrednom stanju u vezi s plinom na razini EU-a i kako bi se ispitale odredbe o solidarnosti donesene na temelju Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom i Uredbe, Komisija je u prosincu 2022. provela zajedničku **probnu vježbu** s državama članicama EU-a, operatorima transportnih sustava i Europskom mrežom operatora prijenosnih sustava za plin (ENTSOG).

Vježba je općenito potvrdila pripremljenost država članica EU-a, Komisije i ENTSOG-a za izvanredno stanje u vezi s plinom, a Uredba o sigurnosti opskrbe plinom i Uredba čine odgovarajući okvir za odgovor na izvanredno stanje, posebno u slučaju zahtjeva za solidarnost. Međutim, utvrđeno je i nekoliko točaka koje je potrebno pratiti:

- odredbe o solidarnosti prepoznate su tijekom vježbe kao ključne za sigurnost opskrbe ako se utvrde unaprijed. Međutim, dosad je potpisan samo ograničen broj bilateralnih sporazuma (njih 7 od 40). Smatralo se da je složenost odlučivanja o tome što čini pravednu naknadu među državama članicama EU-a prepreka za traženje i pružanje solidarnosti ako se ne utvrdi unaprijed,
- utvrđeno je da ne postoji pravna osnova za traženje solidarnosti putem plinovoda u susjednu državu članicu EU-a koja nije izravno povezana. Ta mogućnost nije izričito spomenuta u Uredbi o sigurnosti opskrbe plinom, ali ta uredba sadržava odredbe za situaciju kad su dvije države članice EU-a povezane putem treće zemlje,
- ako država članica EU-a primi dva zahtjeva za solidarnost, postupak za dodjelu i davanje prednosti smatrao se nejasnim. Ako zbog tržišta nije moguće ispuniti oba zahtjeva, postoji nekoliko mogućnosti: *pro rata* dodjela na temelju redoslijeda kojim su zahtjevi primljeni (načelo „prvi po redoslijedu”) ili dodjela na temelju iznosa primljenog kao naknada,
- nekoliko država članica EU-a smatralo je da bi došlo do komplikacija zbog promjene vremena za podnošenje zahtjeva za solidarnost na najmanje 72 sata prije navedenog vremena isporuke, dogovorenog u Uredbi. Sudionici su izrazili želju da razdoblje od 24 sata bude primjenjivo za solidarnost koja se pruža putem plinovoda, dok bi 72 sata i dalje mogla biti relevantna za solidarnost pruženu u obliku UPP-a,
- potrebno je dodatno pojasniti pravnu osnovu za traženje i primanje solidarnosti u pogledu UPP-a, među ostalim ugovorna pitanja povezana s preusmjeravanjem pošiljaka i isplatom naknada trećim stranama, dostupnošću brodova, mogućom neusklađenosti količina iz zahtjeva za solidarnost i količina na predmetnom brodu te načinima jamčenja plaćanja.

Zaključak: Komisijini su zaključci sljedeći:

¹⁷ Koordinacijska skupina za plin stalna je savjetodavna skupina koja koordinira mjere sigurnosti opskrbe, posebno tijekom kriza. Vidjeti: [Registar stručnih skupina Komisije i drugih sličnih subjekata \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/euenergyregister/).

- ako ne postoje bilateralni sporazumi, načelo standardnih pravila o solidarnosti trebalo bi učiniti trajnim. Time bi struktura sigurnosti opskrbe u EU-u postala trajno potpuna, a države članice EU-a bile bi oslobođene obveze potpisivanja bilateralnih sporazuma,
- s obzirom na novo energetske okruženje u EU-u, u kojem je UPP postao glavni izvor opskrbe plinom, proširenje solidarnosti na UPP ključno je za sigurnost opskrbe. U Uredbi se iste odredbe primjenjuju na plin iz plinovoda i UPP, ali to više ne odražava stvarno stanje. Stoga bi se ostvarila korist od toga da se odredbe prilagode kako bi se u obzir uzela specifičnost tržišta UPP-a,
- kritične količine plina osmišljene su za osiguravanje prikladnosti elektroenergetskog sustava kako se plinska kriza ne bi proširila na taj sustav. Mogli bi se istražiti alternativni načini postizanja toga uz one predložene u Uredbi.

2. Potrošnja zaštićenih kupaca koja nije ključna (članak 24. Uredbe)

U članku 2. Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom zaštićeni potrošači definirani su kao potrošači iz kategorije kućanstvo koji su priključeni na distribucijsku mrežu. Države članice EU-a mogu odlučiti dodati i sljedeće potrošače svojim zaštićenim potrošačima, pod uvjetom da zajedno ne čine više od 20 % ukupne godišnje potrošnje plina:

1. mala i srednja poduzeća koja su priključena na distribucijsku mrežu;
2. temeljne socijalne usluge;
3. postrojenja centraliziranog grijanja.

Države članice moraju uvesti stroge mjere kako bi osigurale opskrbu tih zaštićenih kupaca i spriječile isključivanja, čak i tijekom izvanrednog stanja u vezi s plinom.

Međutim, tijekom energetske krize 2022. i nakon donošenja Uredbe Vijeća (EU) 2022/1369 od 5. kolovoza 2022. o koordiniranim mjerama za smanjenje potražnje za plinom povećala se važnost dobrovoljnog smanjenja potražnje u svim sektorima.

Stoga je člankom 24. Uredbe uvedena mogućnost da države članice EU-a poduzmu mjere za smanjenje potrošnje zaštićenih kupaca koja nije ključna, pod uvjetom da se ti kupci ne smatraju ugroženim potrošačima kako su definirani u članku 3. stavku 3. Direktive 2009/73/EZ o zajedničkim pravilima za unutarnje tržište prirodnog plina.

Glavni nalazi: Komisija je 12. svibnja 2023. poslala upitnik članovima Koordinacijske skupine za plin u kojem je od njih zatražila povratne informacije o, među ostalim, odredbama povezanim s potrošnjom zaštićenih kupaca koja nije ključna i o dodatnim zaštitnim mjerama za osiguravanje prekograničnog protoka plina. Rezultati su bili sljedeći:

- nekoliko država članica EU-a navelo je da taj fleksibilniji pristup konceptu zaštićenih kupaca smatraju korisnim jer bi mogao, primjerice, osloboditi količine za kritične industrije uz relativno malen učinak na kućanstva (na primjer, neznatnim smanjenjem temperature na termostatu),
- neke države članice EU-a navele su da je tu odredbu teško primjenjivati u praksi jer je teško pratiti potrošnju zaštićenih kupaca koja nije ključna na razini koja nije godišnja.

Zaključak: Komisija zaključuje da je koncept potrošnje zaštićenih kupaca koja nije ključna koristan u kontekstu aktualnih ili budućih nastojanja za smanjenje potražnje.

3. Zaštitne mjere za prekogranične protoke plina (članak 25. Uredbe)

U članku 12. stavku 5. točki (a) Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom navedeno je da države članice EU-a ne smiju neopravdano ograničavati prekogranične protoke plina. Međutim, može biti potrebno i do tjedan dana da se zaključi postupak za to, zbog čega može doći do neopravdanog zaustavljanja prekograničnih protoka usred krize.

Zato su člankom 25. Uredbe uvedene dodatne zaštitne mjere za osiguravanje prekograničnih protoka plina, kojima se Komisiji dopušta da obveže predmetnu državu članicu EU-a da mijenjaju svoje radnje s trenutnim učinkom.

Glavni nalazi: izvanredno stanje kako je definirano u članku 12. Uredbe (EU) 2017/1938 nije nikad proglašeno, stoga ta odredba nije ispitana. U prethodno navedenom upitniku članovi Koordinacijske skupine za plin svejedno su pozvani da izraze svoja stajališta o tom pitanju. Njihovi odgovori mogu se razvrstati kako slijedi.

	Doživljavaju članak 25. pozitivno	Članak 12. stavak 5. već bi trebalo poštovati	Ne podržavaju nove zaštitne mjere
Učestalost	10/18 (55 %)	3/18 (17 %)	5/18 (28 %)
Argumentacija	<ul style="list-style-type: none">Ispitanici su cijenili dodatnu sigurnost.Solidarnost je ključna tijekom krize.	<ul style="list-style-type: none">Smatraju da je članak 12. stavak 5. već pravno obvezujuć.Članak 12. stavak 5. trebalo bi poštovati, čak i bez dodatnih zaštitnih mjera.	<ul style="list-style-type: none">Zabrinuti su zbog mogućeg neograničenog zadržavanja odredbi.Države članice EU-a trebale bi moći obraniti svoje stajalište.

Odgovori na taj upitnik pokazatelj su da većina ispitanika smatra zaštitne mjere za prekogranične protoke plina korisnima, zato što uviđaju da su nove odredbe članka 25. Uredbe korisne ili zato što vjeruju da bi članak 12. stavak 5. Uredbe o sigurnosti opskrbe plinom već trebalo poštovati u svakom trenutku.

Zaključak: Komisija zaključuje da je važno nastojati zadržati zaštitne mjere za prekogranične protoke plina i kraći postupak kako bi se tijekom krize osigurali prekogranični tokovi.

ZAKLJUČAK

Opće stanje opskrbe Unije plinom

Europa je od početka ruske invazije na Ukrajinu ostvarila dosad nezabilježen pomak u opskrbi energijom. Održavanje dobre opskrbljenosti tržišta plina EU-a unatoč gubitku velikih količina udjela protoka iz Rusije (–70 milijardi kubičnih metara (milijarde m³) 2022.) bilo je moguće zahvaljujući većoj opskrbi UPP-om (+ 50 milijardi m³ 2022.), uvozima putem plinovoda od neruskih partnera i smanjenjem potražnje za plinom (–58 milijardi m³ 2022.), što je olakšalo ovogodišnje povijesno visoko punjenje skladišta te je već u kolovozu ispunjen zahtjev od 90 % kako je utvrđeno u Uredbi o skladištenju¹⁸.

Taj pomak bio je moguć zahvaljujući tome što su EU i njegove države članice uspješno proveli mjere u svim ključnim područjima energetske politike, uključujući Platformu EU-a za energiju, politiku punjenja skladišta na razini EU-a, smanjenje potražnje za plinom, smanjenje vršne potražnje za električnom energijom, brže uvođenje obnovljivih izvora energije i ciljana unapređenja infrastrukture (+25 milijardi m³ novih kapaciteta za ponovno uplinjavanje UPP-a).

Stanje o ravnoteži plina poboljšalo se u odnosu na 2022., kad su cijene plina narasle na nezapamćene razine iznad 300 EUR/MWh. Međutim, rat nije gotov te su cijene plina i dalje povišene i nestabilnije nego prije ljeta 2021. kad se Rusija počela služiti sektorom plina kao oružjem. Zahvaljujući kontinuiranom pozitivnom učinku mjera politike iz 2022. povezanih s Platformom EU-a za energiju, produljenju smanjenja potražnje do ožujka 2024. i ostvarenju ciljeva punjenja skladišta izgledi za predstojeću zimu općenito su pozitivniji nego što su bili za zimu 2022./2023. Ipak, i dalje su prisutni znatni rizici za sigurnost opskrbe EU-a plinom, na primjer potpun i iznenadan prekid uvoza iz Rusije, incidenti povezani s infrastrukturom, nepovoljni vremenski uvjeti, povećanje potražnje za plinom u Europi ili na nekoj drugoj lokaciji i posljedično rivalstvo za pošiljke UPP-a, veća uporaba plina za proizvodnju električne energije kao posljedica suša ili neplaniranih obustava rada nuklearnih postrojenja. To su sve čimbenici rizika koji mogu, pogotovo ako se svi dogode istodobno, ponovno uzrokovati napetosti na tržištima i staviti pritisak na cijene.

Osim toga, pozitivni izgledi za zimu 2023./2024. ovise o očuvanju energetske ravnoteže postignute prošle godine zahvaljujući nastojanjima i mjerama politike koje su donijele države članice EU-a. Pogoršanje ravnoteže plina, zajedno s nekim prethodno navedenim rizicima, mogli bi ugroziti sigurnost opskrbe u EU-u. Stoga su potrebni stalna budnost i pomno praćenje tržišta. EU treba biti pripremljen i za najgore moguće scenarije.

¹⁸ Uredba (EU) 2022/1032 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. lipnja 2022. o izmjeni uredbi (EU) 2017/1938 i (EZ) br. 715/2009 u pogledu skladištenja plina (Tekst značajan za EGP).

Mišljenje Komisije o produljenju Uredbe

Na temelju glavnih nalaza iz prvih mjeseci provedbe Uredbe, kako su navedeni u ovom izvješću, Komisija smatra da su njezine odredbe imale važnu ulogu u pridonnošenju stabilizaciji tržišta plina i osiguravanju odgovarajuće opskrbe EU-a plinom te da je Uredba važan dio alata EU-a za sigurnost opskrbe plinom.

S obzirom na prethodno navedene rizike koji su i dalje prisutni, interes sudionika na tržištu i potencijal za koristi od mehanizma zajedničke kupnje i solidarnosti, Komisija razmatra hoće li predložiti produljenje nekih ili svih mjera iz Uredbe i kako bi se neke njezine mjere mogle integrirati na strukturirani način.

U tu je svrhu revidirana Uredba o plinu (Uredba (EZ) br. 715/2009) (paket mjera za tržište vodika i dekarboniziranog plina) identificirana kao odgovarajući pravni akt za integraciju određenih aspekata mehanizma zajedničke kupnje i mehanizma solidarnosti (na temelju nalaza i naučenih lekcija pri primjeni Uredbe). Suzakonodavci trenutačno surađuju u tom pogledu.